

XXV. Kansanpuistot.

Kaupungin kansanpuistojen valvojan vuodelta 1928 antama kertomus oli seuraavan sisältöinen:

Pari vuotta sitten asetettiin jaosto, jonka tehtävänä oli hoitaa kansanpuistoja koskevat asiat. Vuonna 1928 kuului jaostoon kaupunginjohtaja A. Castrén puheenjohtajana, sekä rahatoimikamarin jäsenet G. Estlander ja A. Halme. Puistojen valvoja toimi esittelijänä. Tämä johti lähempään yhteistyöhön kamarin kanssa, jonka alaisia kansanpuistot ovat, ja antoi voimaa ja aavistamattomia kehittymismahdollisuuksia kansanpuistojen toiminnalle: valvoja on voinut henkilökohtaisesti, ilman välikäsiä esittää ja perustella toivomuksensa ja esityksensä sekä puolustaa niitä. Kertomusvuonna jaosto kokoontui keskimäärin 2 kertaa kuukaudessa, ja käsitteli 65 asiaa, paitsi menosääntöön otettuja määräraha-asioita, näistä kysymyksistä jätettiin 27 kamarin ratkaistaviksi. Korkeasaarelle tullaan sisustamaan uusi kansliahuoneisto, joka valmistuu kesällä 1929, mikä tulee huomattavasti helpottamaan valvojan työtä.

Allaolevasta taulukosta ilmenee kansanpuistoissa kesällä 1928 käyneiden lukumäärä, mikäli se käy selville liikennettä kaupungin ja kansanpuistojen kesken välittävillä höyrylaivoilla ja -lautoilla myydyistä meno- ja paluulipuista:

	Myydyt liput.		Yhteensä.	Lisäännys (+) tai vähennys (-)vuonna 1928 vuoteen 1927 verrattuna.	Kaupungille maksettu lii- kennevero, Smk.
	Täysikasvuui- sille.	Lapsille.			
Seura- ja Mustasaari ..	45,047	5,133	50,180	— 27,475	11,775: 05
Korkeasaari	474,609	83,571	558,180	+ 166,007	127,009: 35
Mustikkamaa	347,071	24,367	371,438	— 52,446	89,204: 45
Yhteensä	866,727	113,071	979,798	+ 86,086	227,988: 85

Seurasaarella, Mustasaarella ja Mustikkamaalla kävijöitä oli huomattavasti vähemmän kuin vuonna 1927, kun taas Korkeasaarella kävijäin lukumäärä lisääntyi suunnattomasti. Ei erehdyttäne jos pidetään sateista ja koleaa ilmaa syynä vähentymiseen. Korkeasaarella kävijöiden lukumäärässä ilmevä nousu johtui yksinomaan leijonanäyttelystä, joka houkutteli luokseen ei ainoastaan pääkaupunkilaisia, vaan yleisöä maan kaukaisistakin perukoista. Leijonanäyttely oli sängen onnistunut sekä kasvatusopilliselta että taloudelliselta kannalta katsoen.

Myöskin käynteihin kauppaneuvos Henrik Borgströmin (Turholman) puistoon sekä kaupungin itselleen hankkimaan ja kansanpuistoksi kesän aikana luovuttamaan Espoon pitäjän Varsasaareen vaikuttivat epäsuotuisat ilmat. Liikennettä Turholmaan välittivät moottorilaivat, sekä vuokratut että omat; retkeilyihin Varsasaareen käytti yleisö enimmäkseen omia aluksiaan, sekä purje- että moottoriveneitä. Koetteeksi sallittiin Varsasaarella viettää uudenlaista vapaaelämää, n. k. camping, s. t. s. yleisön sallittiin yöpyä mukanatuomissaan teltoissa. Tälle yleisö pani suurta arvoa. Usea vietti pariviikkosen lomansa ihanalla, luonnonkauniilla, hiekkarantaisella saarella Kaarlönselän luona. Useimmat saapuivat kuitenkin lauantai-iltapäivällä pa-laten sunnuntai-iltaisin. Rumasta kesästä huolimatta antoi kokeilu suotuisan tuloksen, joka kehoittaa jatkamaan ja kehittämään tätä kokeilua. Kuvan kesäelämästä saarella antavat seuraavat sinne lauantaisin ja sunnuntaisin heinäkuun 14—elokuun 19 p:n välisenä aikana tehtyjä käyntejä osoittavat numerot:

	Heinäkuun			Elokuun			Yh- teensä.
	14—15 p:nä.	21—22 p:nä.	28—29 p:nä.	4—5 p:nä.	11—12 p:nä.	18—19 p:nä.	
Henkilöt, jotka yöpyivät saarella: tuomissaan teltoissa	687	293	245	145	173	137	1,680
ilman teltoja	231	40	120	115	53	60	619
Henkilöt, jotka eivät yöpyneet saa- rella, vaan saapuivat ja palasivat höyrylaivalla	161	—	80	—	—	—	241
Yhteensä	1,079	333	445	260	226	197	2,540
Mukaantuotuja teltoja	103	52	49	38	19	23	284
Saaren rantaan kiinnitettyjä ve- neitä	74	48	46	31	28	33	260

Edellytyksenä campingin jatkamiselle on yleisön kasvattaminen tunte-
maan kunnioitusta luontoa kohtaan. Missään tapauksessa ei saa taittaa
kuusenoksia makuupaikkojen alustaksi teltoissa tai kuoria sammaleita. Pui-
den runkoja ei saa runnella ja kasvillisuutta on suojeltava kaikin tavoin.
Harvalukuisella vartijamiehistöllä, jolle oli hankittu telttä, oli vaikeata viime
kesänä tarpeellisen tehokkaasti estää tämänkaltainen hävitys. Telttaelämää
harrastavan yleisön on ehdottomasti tuotava mukanaan oljilla varustetut
makuusäkit ja primuskeittiöt. Tulen sytyttäminen ulkoilmassa on sekä rumen-
tavaa että sängen uskallettua. Kesäksi 1929 tullaan rakentamaan vartijain
asunto sekä sijoittamaan tarpeellinen määrä jätelaatikoita sinne tänne ran-
noille ja voitane näiden toimenpiteiden avulla ehkäistä luonnonraiskaus ja
muut epäkohdat.

Kertomusvuonna rakennettiin Varsasaarelle muhkea laituri ja kaivettiin
kaivo. Toivottavaa olisi että saataisiin säännöllinen höyrylaivaliikenne pyhä-
päivisin ja lauantai-iltapäivisin sekä että järjestettäisiin aidattuja uima-
paikkoja ihanalle länteen päin viettävälle hiekkarannalle sekä rakennettaisiin
yksinkertainen kioskki niiden lähistölle.

Kauppaneuvos Henrik Borgströmin puistoon rakennettiin vuoden ku-
luessa yksinkertainen mutta arvokas ravintolakioski jääkellareineen ja puu-

vajoineen. Kioski sijoitettiin kallion huipulle, missä aikaisemmin on ollut näkötorni, ja mistä on laaja näköala koko ympäristöön. Varmasti tulee tämä tehokkaasti vaikuttamaan puiston viihtyisyyteen. Välttämätön ehto puiston ahkerampaan käytäntöön ei ainoastaan pyhä- vaan myöskin arkipäivisin, olisi säännöllisten kulkuvuorojen järjestäminen. Myöskin näytti toivottavalta että jos kaupunki ostaisi Turholman tilan, osia siitä yhdistettäisiin puistoon ja kernaiten siinä tapauksessa lepokodin eteläpuolella olevat viljelykset sekä sitä ympäröivät metsäiset mäet, sekä että puistoalueella sijaitseva yksityinen huvila lunastettaisiin.

Turholman lepokoti toimi vuoden varrella voimassaolevien sääntöjen mukaan. Päärakennuksessa tehtiin erinäisiä pienehköjä korjauksia ja syysmyrskyjen hävittämä laivalaituri rakennettiin uudestaan.

Korkeasaarella oli yhä edelleenkin suurin vetovoima yleisöön, tämä johdunee sen asemasta mahdollisimman lähellä kaupunkia, sen erinomaisista kulkuyhteyksistä sekä sen eläinkokoelmista. Kuten ennenkin kävivät sekä pääkaupungin että maaseudulta kotoisin olevat koulujen oppilaat saarella opettajainsa johdolla, ja saivat silloin 50 pennin alennuksen meno- ja paluulippua kohden lautalla. Kaikkiaan kävi saarella 5,481 tällaista retkeilijää, edellisenä kesänä 2,035. Nämä kuuluivat 76 eri oppilaitokseen, etupäässä kansakouluja, joista useimmilla eli 61:llä oli Helsinki etukaupunkeineen kotipaikkana. Loput oli kotoisin maaseudulta ympäri maata. Tornioista ja Sortavalasta saakka, ja kaksi oppilasryhmää tuli ulkomaisista oppilaitoksista, Saltsjöbadenin yhteiskoulusta Ruotsista ja Eesti Noorens kasvatusegymnasiumista Virossa.

Puistossa tehtiin vuoden kuluessa useita suurehkoja korjauksia. Valvojan asunnon katto päällystettiin uudelleen galvanisoidulla levyllä ja lautan maahinlaskupaikat rakennettiin uudestaan ja vahvistettiin. Koska viimeksimainittu vaativat joka vuosi korjauksia, jotka nousevat huomattavan kalliiksi, olisi käytännöllisempää, kestävämpää ja taloudellisempaa rakentaa lautapaikka kokonaan uudestaan sementistä. Ravintolaan rakennettiin lisää taloussiipirakennus, jossa oli keittiö, kahvikeittiö sekä palvelijakunnan ruokasali, jonka kautta m. m. saatiin enemmän tilaa yleisöä varten sekä voitiin panna toimeen liikkeen yleinen uudenaikaistuttaminen. Kuitenkin on vanha osa ravintolaa, jota joka vuosi on korjattu, melkein lahoamistilassa, ja on se jonain seuraavana vuonna uusittava; tämä koskee joka tapauksessa kuisteja. Tällöin olisi otettava harkittavaksi eikö olisi syytä samalla kertaa laajentaa laitosta sivulle päin niin että se ainakin jonkin aikaa eteenpäin kykenisi täyttämään kaupungin eniten käytetylle kansanpuistolalle tilaan ja mukavuuteen nähden asetettavat alkeellisimmat vaatimukset.

Korkeasaaren eläintarhassa ei suoritettu mitään uudisrakennustöitä vuoden varrella, mutta eläinten häkkeitä ja asuntoja korjattiin perusteellisesti. Niinpä rakennettiin vesilintutalon kattoparrut uudestaan, ja talo laudoitettiin ja varustettiin uudella galvanisodusta levystä tehdyllä katolla. Pikkulintuhäkikkö, hyljehäkki ja majavan talviasunto korjattiin myöskin perusteellisesti. Lähivuosina on tehtävä useita suuria korjauksia, laajennuksia ja uudisrakennuksia. Jääkarhuhäkki on suurennettava sekä apinahäkki rakennettava pienempiä arkoja imettäväisiä ja lintuja varten varattujen talviasuntojen yhteyteen. Talli- ja navettarakennus, jossa on m. m. myöskin pesutupa, työpajahuone sekä osastot apinoita ja kaniineja varten on myöskin jonkin vuoden kuluttua rakennettava kokonaan uudestaan.

Eläinkanta vuosien 1928—29 vaihteessa oli:

	Laatujen lukumäärä.	Yksilö- lukumäärä.	Arvo, Smk.
Nisäkkäitä.....	39	136	153,710
Lintuja	42	181	32,595
Kylmäverisiä eläimiä ..	4	25	3,720
Yhteensä	85	342	190,025

Valvoja piti toivottavana, että eläintarhassa olisi kotimaisia eläinrotujamme edustavia eläimiä. Siinä tarkoituksessa ostettiin vuonna 1927 pohjois-suomalaiseen nautakarjaan kuuluva sonni ja kaksi lehmää, joiden tunnusmerkinä on sarvettomuus ja aivan valkea väri, lukuunottamatta muutamia suurehkoja punaisenruskeita pilkkuja ja kertomusvuonna lisättiin kokoelmaa kahdella kappaleella, karjulla ja emakolla, jotka kuuluivat sukupuuttoon kuolevaan sikarotuumme, jolle on ominaista pitkä kärsä ja takkuinen musta karvapeite. Villin eläimistön lisäyksestä mainittakoon muutamia apinoita, biisoni-visenttisekasikiö, pari Euroopan ainoaan villiin lammaslajiin kuuluvaa muflonilammasta, naarashirvi, kuusipeura, kolme poroa, nenäkarhu, saukko, kaksi hilleriä, kaksi kärppää, kolme chinchilla kaniinia, piisamirotta, harmaa hylje y. m. sekä lintuja m. m. turkestanilainen korppikotka, kivikotka Kaukasuksesta, erinäisiä kotimaisia petolintuja, pari helmikanoja, 18 metsäkanaa, kolme harmaahanhea, kurki y. m., jonka lisäksi akvarium-terrariumkantaan tuli lisää boa-käärme Brasiliasta sekä muutamia pienehköjä kilpikonnia ja kultakaloja. Mitään arvokkaampia eläimiä ei kuollut; valitettavaa oli kuitenkin mustan haarahaukan menetys, mitä haukkaa ei enemmin ole tavattu pesivänä Suomessa. Kahdesta Kajaanin seutuvilta Korkeasaareen ostetusta poikasesta kuoli toinen syksyllä.

Lisääntyneen eläinkannan takia oli eläintarhaan kaupunginvaltuuston myöntymyksellä perustettava viides eläintenhoitajantoimi vuoden alusta lähtien.

Mikäli Korkeasaaren kansanpuistoa ja eläintarhaa koskee, on edellisten toivomusten lisäksi mainittava vielä, että olisi rakennettava talvivesijohto rannalla olevasta kaapelipostista kaikkiin ihmisasuntoihin ja tulisijoilla varustettuihin rakennuksiin, missä eläimiä säilytetään talvisaikana. Vuonna 1929 tulee jo osa johtoa, s. t. s. mainitusta postista eläintenhoitajainasuntoon, valvojan asuntoon sekä talli- ja navettarakennukseen rakennettavaksi; jäljellä olevien johtojen teettäminen on jaettava vuoden tai parin osalle. Samaten on kaupunki hyväksynyt valvojan ehdotuksen että saaren korkeimmalle huipulle rakennettaisiin rautainen näköalatorni. Kun siitä tullaan kantamaan nousumaksua saataneen tornin rakentamisesta aiheutuneet kustannukset jo muutamassa vuodessa korvatuiksi. Jotta saataisiin yleisön mielenkiinto Korkeasaarta kohtaan pysymään vireillä myöskin talvisaikaan olisi sinne rakennettava muutamia hiihto- ja kelkkamäkiä.

Kesällä näytettiin Korkeasaarella leijonia. Tämä tapahtui vesilinturakennuksen luona sijaitsevalla pyöreällä kentällä, mihin pystytettiin siirrettävä, irroitettavista sektoreista rakennettu rautahäkki, joka ympäröitiin purjepalttinasta valmistetulla aitauksella. Näyttely saavutti loistavan menestyksen kolkosta kesästä huolimatta. Alhaisista sisäänpääsymaksuista huolimatta, markka aikuisilta ja 50 penniä lapsilta, tuotti näyttely bruttotulona 130,348: 50 markkaa. Puhdasta voittoa sai eläintarha 33,001: 20 markkaa. Sittenkun

omistajalta oli ostettu leijonanhäkki 10,000 markalla talletettiin loput voitosta erikoisena leijonakassana, joka oli tarkoitettu käytettäväksi eläintarhan hyväksi ja samanlaatuisten näyttelyiden järjestämiseksi tulevina vuosina. Sellaiset eläinnäyttelyt eivät ole ainoastaan taloudellisesti tuottavia vaan on niillä myöskin kasvatussosiaalinen arvo, jota ei ole väheksyttävä. On ollut tarkoitus jatkaa samantapaisia näyttelyitä sekä kehittää niitä. Siinä tarkoituksessa on Korkeasaaren viereisellä Palosaarella tärkeä merkitys. Molemmat saaret voidaan yhdistää sillalla toisiinsa ja osa näyttelyä sijoittaa Palosaarelle, joka on tarkoitukseen sangen sopiva.

Vuosien varrella on kelvollisen ja helposti hoidettavan hevosliikennettä varten käytettävän, Sörnäisten sataman jääraillon yli vievän talvisillan tarve käynyt yhä tuntuvammaksi.

Seurasaari on kaupunginpuistojen luonnonkaunistus, joka on vertaansa vailla. Tosin on ulkoilmamuseo huomattavasti rajoittanut puiston tilavuutta sekä esteettisessä merkityksessä vaimentanut luonnon ihmisen intoa. Kuitenkin on yhä edelleen tilaa kävelylle luonnonhelmassa ja on olemassa valtaamaton ympäristö, jossa on tilaisuus nauttia kauniista näköaloista ja ihanista rantakävelyistä. Suuri uimalaitos tarjoo, kuten Korkeasaarenkin uimalaitos ja aurinkokylpylä, tilaisuutta vilvoitteluun kesäkuumalla ja ihana ravintola on kävelyn jälkeen suosittu levähdyspaikka. Ravintola on kuitenkin epäkäytännöllisesti rakennettu: suuri, kahden kerroksen korkuinen ravintolasali on pimeä, syystä että sen ympärillä on kuistit, ja vieraat käyttävät sitä siitä syystä harvoin. Jos se jaettaisiin poikittain kahtia yhdistämällä ylemmät kuistit permannolla, saataisiin valoisa, tarpeellinen, kuisteihin yhdistyvä yläsali käytettäväksi. Sangen tärkeä, pitkän aikaa päiväjärjestyksessä ollut ehdotus on, että mannermaalle vievä silta rakennettaisiin uudestaan ja lujitettaisiin autoliikennettä kestäväksi, niin että varsinkin matkailija tätä mukavaa ajoneuvoa käyttäen voisi päästä pitkin päätietä ravintolaan. Suurelle hiekkakentälle voitaisiin menestyksellisesti järjestää vieraiden kansojen näyttely, kuten on tapana tehdä ulkomailla, ja saarelle siten, lukuunottamatta että se tarjoaisi yleisölle opettavaista sisältöä, saataisiin huomattava tulolähde.

Mustikkamaahan on ensi sijassa työläisten oma kansanpuisto. Helsingin työväenyhdistys, joka oli vuokrannut oikeuden rakentaa ravintola, tanssilava ja kesäteatteri saarelle, on myöskin koettanut huolehtia saaren kehityksestä. Kaupungin rakentamassa uimalaitoksessa kävi paljon väkeä, ja puolivalmis urheilukenttä tarjosi hyvän tilaisuuden urheilunäyttöjen toimeenpanemiseen. Vuoden aikana rakennutti kaupunki suurehkon aurinkokylpylän etelän puolelle, sekä kaksi tilavaa käymälää. Kulkuneuvot ovat vuodelta parantuneet. Vuonna 1929 tullaan avaamaan uusi lauttalinja Sörnäisistä Mustikkamaalle. Tälle saarelle olisi valvojan mielestä paikallaan rakentaa Tivoli, josta varmasti saataisiin hyvät tulot, ja joka samalla kertaa tyydyttäisi yleisön halun harmittomiin huvituksiin ja ajanviettoon.

Läntisellä Pihlajasaarella ja Lauttasaarella sijaitsevia kansanpuistoja ei kertomusvuonna avattu yleisölle, mutta niitä varten laadittiin suunnitelma.

Vuoden varrella järjestettiin rahatoimikamarin toimesta joukko uima-
paikkoja, m. m. Humallahteen ja asetettiin ne valvojan valvonnan alaiseksi.

Valvojan ehdotuksesta päätti kamari rauhoittaa Mustasaaren ympärillä olevat ja Vanhankaupunginlahden sisäosan kalavedet. Koska kustannukset kansanpuistoista ovat joka vuosi kohonneet on valvoja yrittänyt saada ne tuloatuottaviksi silti luopumatta niiden toiminnan ja tarkoituksen perustana olevista periaatteista. Pääsyn puistoihin samoin kuin eläintarhaankin tulee

olla maksuton kuten tähänkin saakka. Mutta tämä ei estä hankkimasta huomattavia tuloja verottamalla huomaamattomasti niissä käyvää yleisöä. Ensimmäinen, rahatoimikamarin puoltama ja kaupunginvaltuuston hyväksymä askel oli puistoihin suunnatun liikenteen monopolisointi. Sillä vakaannutettiin liikenne ja saatiin siihen järjestystä ja kiinteyttä ja on kaupunki voinut, alhaisista maksuista huolimatta, laskea hyväkseen n. k. liikenneverosta tuloja, jotka kertomusvuonna nousivat 227,990 markan suuruisiksi. Ravintola- ja muut vuokrat tuottivat sille 112,500 markkaa sekä erinäiset tulot eläintarhasta 9,500 markkaa, eli yhteensä 350,000 markkaa. Tähän ei sisälly leijonanäyttelyn tuottama voitto. Koska eläinnäyttelyitä tullaan jatkamaan ja laajentamaan ensi kesänä ja kun näköalatorni saadaan rakennetuksi voidaan odottaa saatavan tuloja sekä näistä maksuista että niiden aiheuttamasta liikenteen vilkastumisesta. Ja jos perustetaan ennenmainitunlaisia villien kansojen näyttelyitä sekä Tivoli, ei liene liioiteltua, jos laskee tulojen lisääntyvän puolella ja nousevan jonkun vuoden kuluttua miljoonaan markkaan. Leijonanäyttely täytti rohkeimmatkin odotukset ja antoi selvän viittauksen tulevaisuutta varten.
